

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Személynök-u. 25.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

Szerkeszti és kiadja: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 20 K

Fél évre... 10 K

Negyed évre... 5 K

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Fölhívás az Alkotmányhoz.

„Hát már nem lesz vége sohasem a vagdalkozásnak? Hisz tudhatod, hogy keserves lesz ennek a vége. Miért nem szólsz már a népnek, hogy ne üldözzék többé testvéreiket?”

Abnér ben Nér kiáltotta oda ezeket a szavakat az őt és a binjaminitákat üldözőbe vett Jóab ben Cerujának. És Jóab megállította embereit és abbahagyta az üldözést.

Abnér szavaira és Jóab tettére csak azért bátorodom fölhívni ezuttal az Alkotmány figyelmét, — mert neki szól idézetem a bibliából és neki ez a fölhívásom — mert előttem fekszik a német Staatsbürgerzeitung, melyet a mi Alkotmányunk másban is szokott követni, multheti nyilatkozata. Kijelenti ez az ujság, — a legtekintélyesebbek egyike Németországban, amelynek csak az volt a hibája, hogy igazságtalan volt a zsidókkal szemben és minden alkalmat megragadott, hogy gyűlöletet terjesszen ellenük, — kijelenti tehát ez az ujság, hogy tekintettel a nemzet összességének hazafiságára, *lemond antiszemita karakteréről*, de nem csupán csak a háboru tartamára, hanem az azután következő béke idejére is.

Németország a mi számunkra mindig példa volt. Ma, mikor nemcsak respektáljuk és csodáljuk, de őszintén szeretjük is, természetesen még inkább példa, mint valaha. Németországtól tanulták el nálunk a zszurnalisztikai antiszemitizmust, sőt még az elnevezést is; magát az antiszemitizmus szót is a németektől vették át: nincs-e helyén már most, hogy kövessék a legujabb példát is? Hogy az Alkotmány, mely azt a helyet tölti be ujságirodalmunkban, mint Németországban a Staatsbürgerzeitung, ugyanolyan nagy cselekedetre határozza el magát, minőre elhatározta magát a Staatsbürgerzeitung Németországban?

Ezt az Alkotmány annál inkább megcselekedheti, mert távolról sem volna pusztán utánzás. A tények, melyek a németországi példára vezettek, nálunk is megvannak. Láttam a Staats-

bürgerzeitung, hogy a harcmezőn: vannak német zsidók az áldozatok, a sebesültek, a harcolók meg a kitüntettek között; otthon meg ott vannak a lelkesülők, a tevékenyedők és az áldozók között, mire azt sugta neki a szive meg a lelkiismerete, hogy még sem járja, hogy mint német hazafias ujság ezután is gyalázza, támadja a zsidókat és elhatározta, hogy levetkőzi antiszemita karakterét és kijelentette ezt nyíltan, őszintén, férfiasan, kertelés és köntörfalazás nélkül. Nem restelte bevallani tévedését és nem restelte kijelenteni, hogy ebbe a tévedésébe, melynek révén oly sok ártatlan embernek okozott fájdalmat, többé beleesni nem fog.

Nincs-e följogosítva erre, — ha megvan hozzá a jóakarát, és miért ne lenne, mikor az embereket a közös bajok olyan közelre hozzák egymáshoz, — az Alkotmány is?

Nem állja-e meg a magyar zsidó is a helyét itthon is, a harctéren is, csakugy, mint Németországban? Kérdezősködjék csak az Alkotmány a hadvezetés illetékes helyein, mennyi a zsidó katona, hányan estek el, hányan sebesültek meg, hányan tűntek ki közülök? Meg fogja tudni, hogy a zsidó katonák nálunk sem állanak mögöttesen a többi katonáknak.

Ha itthon néz körül az Alkotmány, rá fog jönni arra, hogy azok között, kik kórházakat és népkonyhákat rendeznek be, sebesülteket fogadnak be, a gondozó nélkül maradt családokat eledellel, ruházattal és minden egyéb szükségességgel látják el — zsidók is vannak. Szép számmal vannak. Olyan szép számmal, hogy én az Alkotmányt, melynek szerkesztőit és dolgozóitársait jó magyar hazafiaknak ismerem, igaz szívből sajnálom. Elképzelem ugyanis, hogy mennyire fájhat nekik, hogy annak ellenére, hogy tudják, mit mivelnek a zsidók, különösen a hadbavonultak és azok családjaik érdekében, mégis támadniok, gunyolniok, gyaláznokiok kell őket. Hisz ez becsületes embernek fáj. Fáj természetesen Alkotmányéknak is. Azért mondom, hogy

szívől sajnálom őket: becsületes hazafiak, kik szenvednek.

De ettől immár szabadulhatnak. Ott a német példa. Annyi joggal, mint a Staatsbürgerzeitung, az Alkotmány is kijelentheti, hogy abbahagyja a zsidógyalázást. Nincs annak semmi értelme. A zsidók ezekben a nagy időkben becsületesen teljesítik hazafias kötelességüket, nincs joga senkinek sem őket bántalmazni. Nem is fogjuk ezentúl mi sem, — szólhat az Alkotmány ünnepélyes kijelentése és ez nemcsak arra az időre szól, míg a háboru tart, hanem azután, a béke idejében sem fogunk ellenük fordulni. Nem szolgálnak rá. Küzdenek, mint mi, szenvednek, mint mi, áldoznak, mint mi: nem szabad őket üldözni.

Magunk között szólva, tulajdonképen nem is értem, kinek a kedvéért üzik is az Alkotmányban az antiszemitizmust. Maguknak az Alkotmány szerzőinek és dolgozótársainak, kik, mint már kiemeltük, becsületes és hazafias magyarok (ebbe nem vegyül semmi guny) csak fáj a zsidóverés, de akkor kinek kell?

A katolikus főpapok, az Alkotmány fő támogatói, minden kínálkozó alkalommal hangoztatják a szeretetet és alig mulik el zsidó tisztelgés anélkül, hogy a fölkeresett egyháznagy ne hivatkoznék Malachiás próféta ama szép versére, hogy „Nem egy Atyánk van-e mindnyájunknak, nem egy Isten teremtett-e bennünket, miért cselekednék hát hűtelenül egyikünk a másik iránt?” Szóval katolikus egyházfejedelmeink Magyarországon nem antiszemiták és úgy tudom, másokban sem szeretik az antiszemitizmust. Maradna a nép? Bocsásson meg az Alkotmány tisztelt szerkesztősege, de a nép nem olvassa az Alkotmányt, akármennyire orgánuma is a néppártnak. Ez egy. Másodszor a népet, mely magyarul olvas, mi is ismerjük és valóban mondhatjuk, hogy az a nép, a jó magyar nép igazán nem töri magát az antiszemitizmus után.

Vannak, tudom, rétegek Magyarországon, melyek nem haragszanak a hephepért, de azt is tudom, hogy olyanok azonban nincsenek, melyek követelnék, melyek kikötnék, hogy a lap, melyre előfizetnek, okvetetlenül zsidót faljon. Miért üzi tehát tulajdonképen az antiszemitizmust az Alkotmány, mely különben komoly és tisztességes ujság?

Azért, mert így kezdte; azért, mert akkor divat volt. Kezdeni pedig azért kezdte úgy, divatnak meg azért volt divat, mert Németországban így látták.

Nos, most mást láthat, tisztelt Alkotmány. A legelőkelőbb lap, mely antiszemitizmust üzött

Németországban, ünnepélyesen lemondott erről a programpontról, melyet helytelennek és igazságtalannak ismert meg és melytől ép ezért nemcsak a háboru tartamára vált meg.

Tisztelt Alkotmány! Van annyi oka a megtérésre, mint a Staatsbürgerzeitungnak. Vagyunk olyan jó magyar hazafiak, mi magyar zsidók, mint amilyen jó német patrioták a németországi zsidók. Lelkesedésünk és áldozásunk a hazáért sem áll mögötte a német zsidókénak: mi akadályoznánk hát a tisztelt ujságot a frontváltotásban, miután megcselekedte az a német lap, melynek oly szívesen és oly soká lépett nyomdokaiba az Alkotmány?

Nem azért mondom ezeket, mert félnék az Alkotmány zsidóheccétől. Valóban nem azért. Álltam én már csatát az Alkotmánynyal, az Alkotmány leghirhedtebb csatalovával, és, Istennek legyen hála, nem én huztam a rövidebbet. (Nem említem csak az Alkotmány saját külön rituális vádját, melyet annak idején Nagykövetségről akart országgá indítani, de amelynek mesterségesen csinált voltát az egész vidék minden jobb emberének ujjongása közepette bíróilag is sikerült megállapíttatnom.) Nem a félelem vezeti tollamat és birt rá e cikk megírására, hanem inkább a restelkedés.

Dicsekszünk a magyar liberálizmussal, melyet föléje helyezünk a németnek, és mégis megtörtént, hogy a németországi Alkotmány nyíltan megtagadta az antiszemitizmust, míg a magyarországi Staatsbürgerzeitung, ma is bejárja a vidéki antiszemita dombokat, hogy szedegessen rajtuk — gyöngyöket. Ha a legnagyobb németországi antiszemita ujság a német zsidót csak olyan méltó hazafinak deklarálta, mint a minő az ország többi lakosai, miért ne állithasunk ki mi is bizonyítványt a mi antiszemitáinknak, hogy csak olyan derék emberek, mint a többi magyar hazafiak? A monarchia háborút visz, maga a haza csak most vergődik kifelé egy nagy veszedelemből, a zsidó e súlyos bajok közepette csak úgy teljesíti hazafias kötelességét, mint a többi felekezetek, ezt fölismerve, az Alkotmány arra a nagy magasságra emelkedett, hogy lemondott a gyűlölködésről, melylyel eddig a zsidót kísérte és ígéretet tett, hogy a jövőben sem fog rá visszatérni. Ezt szeretnők mi konstatálni. Milyen szép volna ez, milyen büszkék volnánk erre és milyen igaz becsületére válnék az Alkotmánynak! Miért nem teszi hát, mikor a Staatsbürgerzeitung, mely csak úgy kezelte a zsidót, mint ő, már megcselekedte?

Mire való is az örök vagdalkozás? Célra, mint az Alkotmány tapasztalhatta, úgy sem vezet. A zsidónak sem energiáját, sem tehetségét,

sem azt a becsületes nagy vágyát, hogy a hazát a legkülömbözőbb téreken szolgálja, hasznára és üdvére váljék, elnyomni semmiféle antiszemitizmus nem tudja. Erre a muszka kancsuka kellene, de még ez sem volna rá képes, már pedig a kancsuka dicsőségére magyar ember nem vágyik, akármilyen antiszemita is. Nem vágyik különösen, ha hitéhez hű katolikus. Hogy miért? Kérdezősködjenek csak a sanyargatott oroszországi római katolikusok között.

Mit akarnak hát? Az örök gyűlölködésnek, higgyék el, nem lesz jó vége, de nem csupán csak ránk zsidókra, és nem csupán csak önökre, antiszemitákra, hanem az egész országra nézve, az issza meg a szünni nem akaró barbárság levét.

— „Szóljon már a népnek“, — fejezte be Joab ben Cerujához intézett felhívását Abnér ben Nér, — „hogy hagyják abba testvéreik üldözését.“ Vagy nem érzik önök a mostani viszonyok között sem, hogy zsidó ide, zsidó oda, antiszemita ide, antiszemita oda, hogy önök és mi mégis csak testvérek vagyunk? — A mi szívünk tán nem repes a győzelmi hírekre; az önök lelke tán nem fáj, ha, ments Isten! vereség ér? Bennünket tán kimél a muszka és önökkel tán megkülömböztetett figyelemmel bánik a komitácsi? Önök tán nem hoznak csak úgy, mint mi, tehetségüket felülmúló áldozatokat hős katonáinkért a harcmezőn és gyermekeikért, feleségeikért és szüleikért itthon? Nem érzünk, nem teszünk-e egyet? Nem vagyunk-e hát testvérek? Mikor szól tehát már a népnek Joab ben Ceruja, hogy ne üldözzék többé testvéreiket? —

Szabolcsi Miksa.

Zangvill Izrael tragikus dilemmája.

Egyrészt kárörömmel, másrészt aggódó szeretettel kísérték Zangvill Izrael, az Ito-mozgalom nagynevű megalapítójának és buzgó vezérének szereplését, jobban mondva nyilatkozatait Angliának az Európaszerte dúló háboruban való részvételét illetőleg. A nagy író ugyanis a háboru kitörésekor nyilvános gyűléseken annak a nézetének adott kifejezést, hogy Angliának nem volna szabad Oroszországgal szövetségnie és ebben a háboruban résztvennie, a barbarizmust támogatva. Amikor azután ezen nyilatkozata miatt letartóztatták és pörbe fogták, megváltoztatta nézeteit és egy, a Standard című lapban közzétett nyílt levélben fordult a semleges államok zsidóihoz, kérvén őket, hogy szimpátiával legyenek Anglia és orosz szövetségese iránt.

Hogy vajjon a lapok helyesen közölték-e a Standard-ban közreadott nyílt levelet és hogy

ilyen nyílt levél egyáltalán megjelent-e, azt én egyáltalán megítélni nem tudom. Nem láttam az eredeti közleményt. De beszélhetünk róla annál nyugodtabban, mert az én szerény véleményem szerint Zangvill Izrael sem a gunyos megjegyzésekre nem adott okot, sem nem szolgált rá barátainak — és ezek milliószámra vannak — szeretetteljes aggodalmára.

Mi esett meg Zangvill Izraellel? Az, ami megesett Franciaország büszkeségével, Anatole France-szal, ami megtörtént sok nagynevű angol tudóssal és politikussal: összeütközésbe jutott a kulturember lelkiismerete hazájának külpolitikájával. A kulturember nem helyeselhetette, hogy hazája szövetkezik Európa lidércnyomásával, az orosz autokráciával, avégből, hogy a középeurópai kulturnemzeteket fejlődésükben megakassza az orosz telhetetlen hatalmivágy érdekében. Franciaország egy beteges revanche-idea érdekében áldozta fel önönmagát és Európa békéjét a moszkovita telhetetlenségnek, Angliát pedig egy beteges grájzler-féltékenység vitte a kultura elleneségeinek táborába. Ezek elvitázhatatlan tények és ezek a tények bizony alkalmasak arra, hogy meghasonlást vigyenek éppen a legkiválóbb francia és angol hazafiak lelkébe. Ezek a hazafiak nem találhatták meg lelki nyugalmukat a hivatalos hazafiság kereteiben, bármennyi és bármilyen erős eszközöket használtak is fel a hatalmon levők avégből, hogy fejvesztés büntetésének terhe mellett mindenki az ő politikájukat ismerje az igaz hazafiság megnyilatkozásának.

Zangvill Izraelben a kulturember mellé szegődött azonfelül a zsidó ember is és e két kvalitása viaskodott egymással a szívvel és lélekkel az angol férfinban. Az angol kulturember és hazafi vérző szívvel látta ragyogó multtal ékeskedő nemzetét a rabszolgotartó autokráciával egy gyékényen árulni — külpolitikát; a zsidó ember pedig egyenesen megborzadt attól a gondolattól, hogy az angol hadsereg támogassa aspirációban azt az Oroszországot, mely sok millió zsidó embernek valóságos pokla, ahol százezrek kinszenvedéseit alkalmazzák gáttul a kultura és az emberiség fejlődésével szemben, csak azért, hogy a cárizmus ne legyen kénytelen véres hatalmi praerogatíváiból egy jöttányit is engedni.

Könnyű megérteni tehát azt a lelki meghasonlást, azt a lelki gyötrelmet, mely erőt vett Zangvill Izraelen.

Hozzá vagyunk szokva, hogy az anyánkra úgy gondoljunk, mint egy szentre. Nemcsak kötelesség ez, hanem lelki, szívbeli gyönyörűség. Emellett a kötelesség, a hála érzete csak másodrendű szerepre van utalva. De az anya

is ember. Megfeledezett önönmagáról, szégyent hozott önönmagára, reánk is. Vajjon gunyolni fogjuk-e azt a gyermeket, aki felemeli szavát avégből, hogy megtartsa anyját azon a magas piedesztálon, ahova a gyermek rajongása őt tette, avagy kárörömmel fogunk-e gondolni ugyanarra a gyermekre, aki a történetek dacára is megvédi az anyját az idegenek támadásai, pizkolódásai ellen? Köpönyegforgatással fogjuk vádolni? Nem szolgált rá, sem az egyikre, sem a másikra. Félre fogja dobni a mellétekinteteket, nem gondol önönmagára, társadalmi és egyéb kötelekekre és anyja mellé fog állani, ha vele együtt ő maga elbukik is, ha látó szemmel rohan is oda, ahol csak veszedelmek, szenvedések és megalázkodások várnak rája.

Ez történt Zangvill Izraellel. Az angol hazai politikája megfertőzte Anglia dicső multját és a haza igaz fia felemelte szavát, hogy visszatartsa a végzetes lépéstől. A haza hatalmasai bebörtönözték, pörbe fogták és mire magához tért, benne volt a haza a végzetes kalandban és akkor épen, mert Zangvill igaz fia az angol hazának, azoknál kért szimpátiákat, akik ellen a legnagyobbat vétett Anglia. Nagyobb önmegtagadást még alig tanusított valaki ott, ahol a haza érdekei összeütközésbe kerültek a maga érzelem- és gondolatvilágával.

Emlékezem azokra a nagy időkre, amikor a magyar törvényhozás meg akarta ajándékozni Magyarországot az egyházpolitikai törvényekkel. A katolikus klérus ezeket a törvényeket az egyház dogmáiba ütközőknek tartotta, bár nyilvánvaló volt, hogy a törvények csakugyan az ország lakosságának nagy érdekeit és különösen békéjét szolgálták. Magyarország szelidlelkű hercegprimása, ez a lánglelkű hazafi, érezte a dilemmát, amelybe a katolikus főpap és a magyar hazafi jutott. És amikor valaki ezt a kérdést az élére állította, nem áttallotta kijelenteni, hogy *ő előbb katolikus és azután magyar*.

No hát Zangvill Izrael, az Ito megalapítója is mint ilyen és mint zsidó, Oroszország esküdt ellensége, Zangvill, annak a zsidó világszervezetnek elnöke, mely tizezer zsidó családot mentett meg éj-nappali munkával Oroszország karmai közül, Zangvill Izrael, a kulturember, az író, aki Oroszországban az európai kulturális fejlődés megakasztóját látta: megfordította a tételt. Ő elfelejtette, hogy zsidó, ő elfelejtette, hogy hazája a sötétséggel szövetkezett és úgy oldotta meg lelkének dilemmáját: *Én előbb vagyok angol és azután zsidó*.

No már mostan, akkor, amikor az angol vezérő politikások bemocskolják politikájukkal az angol hazát, várhatott-e valaki erős logikát

Zangvill Izraeltől? Ugy-e nem! Nem meghunyászkodás, nem köpönyegforgatás az, amit tett, hanem a hazafi tragikus megnyugvása a változhatatlanban. De inkább fogjanak rá köpönyegforgatást, inkább kétszínűséget, mintsem, hogy ő dobjon sarat az angol hazára, mely ártatlan politikusainak vak kapzsiságában és abban, hogy ezen kapzsiság által Anglia történelme lejtőre jutott. Aki ezt meg nem érti, az nem tudja elképzelni Zangvill Izrael lelki gyötrelmeit. De mindenki megérti, aki egy percig elgondolja, hogy hazájának politikája szembekerült minden-
nel, amit egy egész életen át jónak, nemesnek és az emberiséghez méltónak tanult megismerni és megbecsülni. Aki mást tenne, mint Zangvill, az dobja rá az első követ.

Fleischmann Sándor dr.

Glosszák a hétről.

□ Miért nem győz a francia hadsereg? Ez az a kérdés, amire nyilván a franciák is nagyon szeretnének felelni. De egyelőre nem tudnak. Helyettük az oroszok törlik a fejüket (a franciákét ugyanis a németek törlik) s egy katonai szaklapjuk a következő feleletet süti ki:

A francia hadsereg azért nem győz, mert sok benne a zsidó. A Ruszkij Invalid szerint a francia hadseregben három tábornagy, öt brigadéros, tizennégy ezredes, huszonegy alezredes, ötvennyolc őrnagy és százhat százados van, akik zsidók. Ezért aztán nem is győz a franciák hada. Pedig győzhetne bizisten, mert a három tábornagyon kívül biztosan van harminchárom, aki nem zsidó, az öt brigadéroson túl ötvenöt másik keresztény brigadéros és így tovább. Ettől bizony egészen jól lehetne győzni. Ha a németek bele nem szólnának a dologba. De beleszólnak. És pedig ágyuval. Így történhetik aztán meg az, hogy egy olyan orosz sereget, amelyikben egész biztosan nem volt se zsidó tábornok, se brigadéros, se őrnagy, a németek annyira megverték Keletporoszországban, hogy hirmondó is alig maradt a félmilliónál több oroszból. Hogy van ez? Mért nem győzött a Rennenkamp hadserege? Mért nem győz még most se? A zsidókérdés nem lehet oka ennek, hiszen az oroszok közlegénységnél egyébre nem használják a zsidót? Viszont mért győz a német hadsereg, amelyben most már igenis vannak zsidó tisztek? És mért győzött Kraszniknál és Zamoscsnál az osztrák-magyar hadsereg, amelyben szintén vannak magasrangú zsidó tisztek?

Nehéz kérdések s nem csoda, ha az orosz szaklap rosszul felel rájuk. Orosz is, szak is: nem találhatta ki a puskaport s így nem szabad csodálkozni rajta, ha a vereség okát nem az ellenségben keresi. Ahol pedig van. A sereg azért nem győz, mert az ellenség megveri. S az ellenség mindig valláskülönbség nélkül veri meg a sereget. A németek pél-

dául nem válogatnak: megverik a zsidó francia tábornokot és megverik az óhitű orosz tábornokot. Mindegy nekik. Legyen hát az oroszoknak is mindegy.

*

Sok mindennel meg lehet vádolni az angolokat, csak azzal nem, hogy valami tulságos orosz-szimpatíát tanusítottak volna azelőtt is, most, a háboru kitörte óta is. Együtt vannak ugyan e háboruban az oroszokkal, de nem büszkélkednek ezzel a szövetségükkel és isten-ugyse jobbszeretnének a németek szövetségesei lenni. De az már nem megy, hát beletörődtek az oroszba. Ennek a következménye, hogy londoni lapok szokatajék magukat orosz hangulatokhoz s ami azelőtt nem volt: a *Times* antiszemita hurokat penget. Például a múlt héten megtámadta a new-yorki zsidó sajtót, mert abban német rokonszenvek vannak. Nem értem ugyan, hogy mért ne lehetnének, hiszen New-York a semleges Amerikában fekszik, ott nincs cenzura, ott kiki azt a háborus európai nemzetet kedveli, amelyik tetszik neki. Kinek az antant, kinek a centrál. Valószínűnek tartom azonban, hogy a new-yorki zsidó sajtó nem áll magában német szimpátiájával. Ugy nézem, Wilson elnök, aki nem is zsidó, nem is sajtó, szintén a németek mellett dukkol egy kicsit.

Természetes, hogy ha már a *Times* foglalkozik a zsidók ügyével, akkor nem kizárólag az amerikai zsidókéval teszi ezt. Megbeszéli az oroszok zsidó politikáját is és arra az eredményre jut, hogy helyesebben nem is lehetne bánni a zsidókkal, mintahogy Oroszország teszi. Mért gondolja ezt a *Times*, amely *eddig* nem ezt gondolta? Azért, mert a *Times*ben, tessék megnézni a hátulját, nagy orosz hirdetések vannak, amiket az orosz kormány tesz közzé. Ezek sem voltak azelőtt. Most vannak. S most a *Times* másképp gondolkodik. Ha az orosz hirdet, akkor a *Times* új meggyőződést hirdet. Mindakettő hirdetés, egyik — vezércikkrovatban, a másik nem ott, de a kettő közt meg van az összefüggés. A lap hátuljáról gömbölyűen és fűrgén előre gurul valami.

Nini! A rubel.

*

A vád ez: Dr. Blumenthal Dániel, Kolmár volt polgármestere, aki elárulta hazáját és átszökött a franciákhoz — zsidó. A vád súlyos. A Dániel is súlyos s a Blumenthal sem könnyű. Minden klappol. Csak egy nem. Németországban a háboru kitörtéig senki zsidó: polgármester *nem* lehetett. Így hát ez a Blumenthal sem volt zsidó, még akkor sem lett volna, ha nem Dánielnek, hanem Ábrahámnak híjják.

A háboru körül.

Akik nem rabolnak...

Berlini levelezőnk írja: Az oroszok által lerombolt kelet-porosz községek között van *Gerdaun* is. Illetve, csak *volt*, mert az orosz rablók felégették az egész kis határszéli várost. *Jansen*, a gerdaun-i földbirtokos és kegyur, végigélte egy pincében az iszonyatos fosztogatást és ezeket mondta róla egy königsbergi újságírónak: „Rettenetes, mit műveltek az oroszok. De meg kell jegyezni, hogy mikor szemem láttára az egyik hadnagy kiadta a parancsot a fosztogatásra, a hejehujázó tömeg között ~~egy csapat katona nem mozdult meg. Az orosz-zsidó katonák voltak.~~ Ők voltak az egyedüliek, akik nem vettek részt a gerdauni pogromban. Világosan láttam, hogy többi társaik gunyolni kezdték őket, de még sem reagáltak, egy helyben maradtak és nem fosztogattak. Mikor a rablásnak vége volt, lassan ők is elhagyták a helyüket és elmentek a plébániára. Németül, csöndesen, megszólították a plébánost és kenyeret kértek tőle, mert éhesek voltak. Kovno tartománybeli zsidó katona volt valamennyi...”

A menekültek.

A galíciai menekültek nyomában megérkeztek a magyarországi menekültek is. Az ellenség nem válogatós és a Galiciában, Bukovinában szerzett — bár gyöngülő — pozíció után a Kárpátokon innen Ungban és Máramaros-megyében is látogatást tett. A békés polgári lakosság — különösen miután a világi és egyházi vezérek egy része sem maradt a helyén — persze a kelleténél is nagyobb mértékben menekült előre. Felekezeti különbség nélkül; de azért mindenki inkább zsidókat lát. Zsidókat azért, mert máshitűek, akik öltözközkben alig különböznek a lakosság többi részétől, e között észrevétlenül vegyülnek el, holott a felvidéki zsidó hitűek nagy részét ruha- és hajviselete a normális lakosság zömében nemcsak észrevehetővé, de egyenesen szembeszökővé teszi. Jomkipur előtt, sőt jomkipurkor is uton voltak és menekültek a legjámborabb zsidó hitközségek tagjai, ami igazán saját-ságos véletlen. A beregmezei Szolván is Kolnidre éjszakáján kellett fölzavarni a szélsőségig jámbor zsidó lakosságot, hogy meneküljön az ellenség elől. Máramarosszigeten is éppen jomkipurkor mozgósították a zsidó lakosságot, amely a lehető legszükségesebb holmijait összekapkodva, marhaszállító kocsikon összezsúfolva sietett nagy ijedelmében legalább életét biztosítani. Szentek és kevésbbé szentek a legfőbb ünnep ellenére pánikszzerűen menekültek. Igaz, hogy a hatóságok is elősegítették ezt, mert nemcsak hogy nem bátorították a lakosságot, hanem még ők is biztatták, hogy fusson. A társadalmi és egyházi vezérek pedig még kevésbbé tartóztatták őket. Sőt, akik maradtak is, elvesztették a fejüket. Csuf aktus volt. Sajnálattunkra, mi nem állhatunk a cáfolók közé, akik később a riadalomból magukhoz térve, az orosz ellenségnek törővel való fogadását meg nem történtenek szeretnék feltüntetni. Csak az az egy igaz, hogy nem rabbi vitte a törő, hanem valami subalternus hitközségi alkalmazott. A felvidéki menekült zsidók nagy számmal jöttek a fővárosba, de több más nagyobb vidéki városba is elszivárogtak. Budapesten a

TELEFON 13702. SZÁLLODA ÉS בשר ÉTTEREM TELEFON 13702.

JOSEF GUTH WIEN, II., STEFANIESTRASSE 14

A legizletesebb konyha és kitűnő italok. □□□□□□□□ Szobák 2 korona 80 fillértől feljebb

város és a hitközség szeretettel és avval a megértéssel fogadták őket, melyet a mostani csodás idők különbség nélkül váltanak ki az emberekből. Gondoskodtak elhelyezésükről. A Nemzeti parkban, iskolákban stb. szállásolták el őket és rituális étkezésükről a pesti kongresszusi és orthodox hitközségek gondoskodtak. Több ezren vették igénybe e figyelmességeket. A költségek egy részét fejenként 78 fillérrel az államkincstár vállalta. De a többletet a hitközségek fedezték. A nagyobb részét persze a pesti nagy hitközség, mely a mai nehéz időkben az áldozatkészségnek minden időkre emlékezetes mérveivel szerepel. De az orth. hitközség is kitett magáért. Ez a népkonyháját magában foglaló épületben 60 ember befogadására elegendő sátozt építtetett és itt több turnusban 1/212-től d. u. 4 óráig szolgálta föl a menekülőknél az ebédet. Négy napon át volt ez így. Az élelmezés költségeihez persze a mi nagy hitközségünk is hozzájárult. Közösén, együtt végezték a testvéri munkát, a vezető emberek ott forgolódtak a menekülők között, érintkeztek velük, személyesen is megtettek minden telhetőt és a budapestiek éppen ebben különböznek a bécsiektől.

Ugyanitt említjük meg, hogy a galíciai menekültekkel való bánásmódról szóló multheti közleményünkre illetékes helyről oly információt kaptunk, hogy a galíciaiakat azért nem akarták itt hagyni, mert számítottak arra, hogy magyar zsidó menekülők is fognak érkezni s a rendelkezésre álló helyek és társadalmi segítség ezek számára lesz szükséges. Ez a föltevés be is vált. Egyébként az intenciókat a törvényhatóságokhoz intézett *legujabb, eheti* belügyminiszteri körrendelet, valamint a főváros polgármesteréhez intézett külön leirat juttatja kifejezésre. A körrendeletben a belügyminiszter tudatja a törvényhatóságokkal, hogy a magyar kormány az osztrák kormánnyal abban egyezett meg, hogy az osztrák menekülőket, ha az ország határát már eddig átlépték és vagyontalanok, egyelőre *Szatmárnémetibe irányítsák*, ahol ideiglenesen gondoskodnak róluk. A vagyonosoknak megengedi, hogy az ország bármely részébe utazhassanak és megszállhassanak, persze ezek is csak ideiglenesen. A megállapodás azt is magában foglalja, hogy *mindaddig, amíg a már ittlevő menekülteket el nem helyezték, újabb csoportokat az ország területére ne bocsássanak. Ezeket zárt vonatokban az osztrák Ungarisch-Hradischba szállítják*, ahol egyelőre otthont kapnak. A galíciai és bukovinai menekülteknek, miután ezek kivétel nélkül osztrák állampolgárok, itten történő gondozása Ausztria költségére történik.

Elrendeli még a miniszter, hogy ezektől a most hozzánk került idegenektől nem lehet megkövetelni ama feltételeket, melyeknek igazolását rendes körülmények között a nálunk letelepedni akaró külföldiektől a törvény alapján meg lehet kívánni. Ha azonban a kényszerítő ok megszűnése után akadnak közöttük olyanok, akik a hazájukba visszatérni nem akarnak, ezekkel szemben a törvényt kell alkalmazni annak idején. A vagyonos menekülőket éppen úgy, mint a szegényeket a legnagyobb gondossággal össze kell írni és nyilvánartatani.

A galíciai menekültek ügyében a belügyminiszter által a fővároshoz intézett leirat ezeket mondja: Segélyezni kell minden olyan menekültet, aki a segélyezésre tényleg rászorult, tekintet nélkül arra, hogy családfenntartója hadba vonult-e vagy sem. A segélyezés természetben vagy pénzben adandó. A főváros által természetben adott segély költségét, ugyszintén a pénzbeli segély összegét a belügyminiszter az osztrák kormánnyal történt megállapodás értelmében a fővárosnak visszatéríti, az osztrák kormány pedig a belügyminiszternek adja vissza. Pénzbeli segély csak akkor adható, ha az illetők természetben nem segé-

lyezhetők; a természetben való segélyezés módját a helyi viszonyoknak megfelelően a polgármester állapítja meg. Pénzbeli segély felnőtt és 8 éven felüli gyermek után fejenként napi 78 fillér, 8 éven aluli gyermek után pedig 39 fillér. A lakásilleték napi összege a napi segély fele. A felmerült költségekről és kifizetésekről kéthetenként megfelelő kimutatást kell a belügyminiszterhez fölterjeszteni. A belügyminiszter végül föl kérte a polgármestert, hogy a nehéz viszonyok közt sujtott menekült osztrák állampolgárok létfenntartásának ügyét addig, amíg kedvezőbb viszonyok folytán hazájukba vissza nem térhetnek, *a legmesszebbmenő gondoskodással karolja fel*.

A főváros központi segélybizottságának elnöki osztályában, ahol ezt a leiratot bemutatták, Vázsonyi Vilmos azt javasolta, hogy a galíciaiak elutaztatásáról is gondoskodni kell. Az elnök erre megjegyezte, hogy az államvasutak igazgatóságának értesítése szerint csak azok kaphatnak ingyen vasuti jegyet, akik vagyontalanságukat igazolják. Mivel a menekültek vagyontalanságukat igazolni nem képesek, az elnök távirati fölterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez — s kérelme támogatását a belügyminiszter-től is kérte — hogy *mindazon menekülők részére, akik kívánják, ingyen vasuti jegyet állítsanak ki s azt a népségi irodában működő városi tisztviselő adhassa ki*.

Ezüst érem.

Nagy Mórt, a 13. huszárezred önkéntes káplárját, aki egyik galíciai csatatéren az ellenség tüzeben egymaga maradt vissza, hogy három sebesült tisztet bekötözzön és így az élet számára megmenten, a király az ezüst vitézségi éremmel tüntette ki. Az egész ezred előtt nyujtották át neki. Az ezredes lelkes beszédben méltatta hősiességét s az ezüst érmet az őrnagy tűzte a mellére.

Amerika zsidósága megmozdul.

Newyorkban augusztus 31-én ülést tartott az *American Jewish Committee* és erről az ülésről Zürichen át a következő kommunikét kaptuk: „*Morgenthau*, a konstantinápolyi amerikai nagykövet jelentette a bizottságnak, hogy a jeruzsálemi zsidóság és több virágzó kolónia az európai háború és az adományok megszűnése miatt krízis előtt állanak. A bizottság e célra rögtön 25.000 dollárt szavazott meg, Jacob H. Schiff pedig 12.000 dollárt adott e célra. Ezután, az amerikai zsidóság közhangulatának megfelelőleg, *segítő-bizottságot* küldtek ki, hogy az orosz, német, osztrák és magyar zsidóság helyzetét és a háború által szenvedett kárait pontosan megállapítsa.

Elesett hősök.

Scheiber Lipót önkéntes káplár a 38. gyalogezredben 28 éves korában a szerbiai harctéren Batalynica mellett a hazáért hősi halált halt. Scheiber Ignác, lapunk tisztviselője testvérét gyászolja az elhunytban. — *Baderle* Alfréd hadnagy az északi harctéren hősi halált halt. Bámulatos vitézséggel küzdött az utolsó percig. Egyelőre a katolikus temetőben tették örök nyugalomra. — *Weisz* Jenő, Weisz Ármin bőrugynök fia 28 éves korában Ungváron meghalt. A kraszniki csatában sebesült meg. Vitézségeért kitüntetésre volt előjegyezve. De az ellenséges golyó, mi tüdejét keresztül furta, nem engedte ezt megérnie. Az ungvári kórházból az ottani chevra kadisa temettette saját költségén. Katonai pompával kísérték utolsó útjára és sirjánál nemes hangon méltatták hősiességét.

Hadi kórház.

Az izraelita siketnémák országos intézetének vezérő-bizottsága a pesti izraelita hitközség vezetőségével egyetértve felajánlotta a Bethlen-tér 2. szám alatt lévő inté-

zetét — személyzetével együtt — hadikórház céljára. A honvédelmi kormány úgy az intézetnek mint a hitközségnek elnökéhez intézett leiratában a legnagyobb elismeréssel nyilatkozik e testületek nemes gondolkodásáról és áldozatkészségéről. Nagy örömeinek és megelégedésének ad kifejezést, hogy a vezetőség hazafias kötelességének tudatában a jelenleg legmagasztosabb hazafiúi eszmét megvalósítja. A sebesültek sorsának enyhítésére az intézet hölgybizottsága gyűjtést indított, mely már az első napon 1300 koronát eredményezett. Ez összeghez hozzájárultak: Deutsch Ernő dr. 500, Székely Ferenc 200, Popper Mária 100, Deutsch Sámuel 100, Freund Vilmos 100, Ehrenhaft Rezső dr. és Rezsőné 50—50, Kohn Pálné dr. 50, Seemann Ignác 50, Heller Gyula 50 és Svarcz Jenő műépítész 50 koronával.

A lyoni főrabbi elesett.

Zürichi levelezőnk írja: Most értesülök hiteles francia forrásból, hogy a St. Dié melletti csatában elesett Abraham Bloch, a lyoni főrabbi is, ki az első sorban küzdött. Franciaországban tudvalevőleg a papokat, felekezeti különbség nélkül, közlegények gyanánt osztották be és állították a rajvonalba.

Kitüntetések.

Dr. Apfel Alfréd berlini ügyvédet, a német zsidó ifjusági egyletek elnökét, a császár a Maas-melletti csatákban tanúsított vitézségeért *vaskereszt*tel tüntette ki. — A landaui (Pfalz) Alexander Ludwig tizedes francia fogásba került. Egy egész szakaszon áttörve, kiszabadította magát és visszahódított még 10 német hadifoglyot. A császár *az arany hadi érdemrenddel* tüntette ki. — Löwy Emil zászlós (102. gy. ezred) császári elismerést kapott. — Weiskopf Károly (a budweisi zsidó templomszolgá fia) tűzérszakaszvető, ki 3 ágyut mentett ki a szerbek kezéből, vitézségi érdemrendet. — Behrmann Pál utász-kadett az ezüst érdemrendet kapta vitézségeért.

Kohner báró akciója.

Kohner Adolf dr. báró, az ismert, a felekezeti életben is első sorban álló filantrop, akinek nevével a nehéz időkben az emberbaráti munkák különféle terein találkozunk, új segítő akció gyakorlati megvalósításával nyújt példát. Ingyen vacsorákat osztat ki és pedig naponta 600 adagot. Különösen állami segélyben nem részesülők, betegek, sebesült katonák és menekülők részesülhetnek benne. A kiosztás az Aréna-ut 18. sz. a. iskolában történik, ahol Kovács Miksa igazgató egy bizottság segítségével állapítja meg az igényjogosultságot. Jelentkezni délelőtt 9—1 óra közt lehet.

Suvalki.

A németek által elfoglalt Suvalki tartományban 90.000 zsidó lakik, akik most — legalább egyelőre — felszabadultak az orosz járom alól. Van a tartományban 10 olyan város, melyeknek lakossága kizárólag zsidókból áll.

Példák.

Az aradi Neumann bárók, kik jótékonyaságukról ismertek, a Neumann Testvérek-cég simondi-uti gyárában vöröskeresztes üdülőtelepet rendeztek be, amelynek most 32 lakója van. Az ellátásról a Neumann bárói család gondoskodik. Dávid és Károly, Adolf és Alfréd bárók személyesen is majd mindennap fölkeresik az üdülőket, akiket füstöltni valókkal is bőven ellátnak. — A szombathelyi zsidó hitközség a tagjai között folytatott gyűjtésből 150 drb teljesen felszerelt ágyat szerzett be és azokat nemcsak használatra, hanem tulajdonul a városnak ajánlotta föl. A város a zsidó hitközség ágyait sebesült kórháza berendezésül használja föl.

A háboru hatása.

Németországban zsidóhitű katonák tisztí rangra közvetlenül a háboru előttig nem tehettek szert. Az akadályt, a junkerség által emelt választófalat, a háboru lerombolta. Október elsejéig — mint a P. Ll. jelenti — a háboru kezdete óta 150 zsidó katonát neveztek ki a német hadseregben tisztté, ami egyuttal a zsidó katonák hősiességének is a bizonyítéka.

A budai hitközség működése.

A budai Izr. Hitközség előljárósága f. é. október hó 1-én tartotta rendes ülését. Szabolcsi Izidor dr. elnök méltó szavakba foglalt jelentésben adott számot, a lezajlott főünnepek alkalmával, szokatlanul zsúfolt templomainkban, egybegyűlt hívők körében észlelt áhitatoskodásokról. Kiss Arnold dr. főrabbi nagyszabásu ünnepi szónoklatánál az ujév második napján, a jelen voltakak százakra menő száma *hangos zokogásban tört ki*, amidőn a főrabbi, Őfelsége szeretett királyunkért, nagy hazánkért és a hadban harcoló ifjainkért imádkozott.

Az elmúlt főünnepeken budai családoknál 82 katonát helyeztek el. 54-nek vendéglőben főzettek, egyenként 8 esetben 700 korona költséggel és 70 katonát pesti családok fogadtak be. A kórházakban fekvő sebesült katonákat ellátták imaköpennyel és ünnepi imakönyvekkel. A hadbavonultak családjainak segélyezésére, a kerületi előljáróságoknak és Vöröskeresztnek adományozott 4000 koronán felül: az emberbaráti célokra gyűjtött 14.000 K tevő készletét kivonta a forgalomból a hitközség és kizárólag a háboru szerencsétleneinek szentelte.

Tanácskozott az Előljáróság a hadbavonultak segélyezésén kívül, munkával leendő ellátásukról. Riemer Gyula előljáró, a Nemzeti textilipar igazgatója, előterjesztésére kimondta az Előljáróság, hogy műhelyt rendez be 50, esetleg több, munkát kereső és dolgozni akaró számára. Kiképeztetésük ideje alatt pedig külön is segélyezi őket. Elhatározta végre az Előljáróság, hogy felkéri összes tagjait, hogy ki-ki járuljon hozzá pénzsegéllyel ahhoz, hogy sebesült és lábadozó katonákat lehessen elhelyezni, ápolni és kezelni.

Adományok.

Springer Zsigmond báró és Springer-Rothschild Valentina báróné a galíciai és bukovinai menekültek javára a közös pénzügyminiszterhez 20.000 koronás adományt küldtek. — Krausz Simon, a Magyar Bank vezérigazgatója a főváros pénztárába a népkonyhák javára 10.000 koronát fizetett be. — Deutsch Gyula a nemzeti munkapárt kórháza javára 1000 koronát adományozott. — A resica-bányai hitközség vezetői elhatározták, hogy a tóraolvasásnál roshasonokor felajánlott összegekből 200 K-t a vöröskeresztnek, 200 K-t valláskülönbség nélkül a galíciai menekültek és 800 K-t az általános hadsegítő alap javára ajánl föl. — A Révai-testvérek budapesti könyvkereskedő-cég a sebesültek számára 100.000 kötet könyvet ajándékozott. — Az érsekújvári izr. nőegyesület a budapesti hadsegítő hivatalhoz 370 pár érmelegítőt, 110 hasmelegítőt, 50 drb. hósapkát és 100 pár kapcát küldött. A gyűjtést és a téli ruhaneműek készítését folytatja. — Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat kiadványaiból a sebesülteknek 100 kötetet küldött.

Az Egyenlőség telefon-száma: 95—28.

H I R E K.

— **Templomi adományok.** A főünnepek alkalmából a főváros haladó zsidósága, csakugy mint a vidék jó emberei, próbát tesznek áldozatkészségükről. A segítő készség soha az országban annyira igénybevéve nem volt, mint az idén. A háboru nyomán fölmerülő mindenféle emberbaráti munka igazán rendkívüli követelményeket támasztott mindazokkal szemben, akiket nem szőlítottak a csataterekre. Ez a helyzet, melyet természetesen a gazdasági élet pangása, egzisztenciák összeomlása, a kereseti alkalmatosságok nagyobb részének megszűnése is súlyosbított, méltán kelthetett aggodalmat mindazoknak a felekezeti intézményeknek vezetőiben, amelyeknek jövedelmi forrásai között a főünnepi tóráolvasás közben felajánlandó adományok szerephez jutottak. De Budapesten hiába való volt az aggodalom. A pesti hitközség templomaiban, épp úgy mint Budán is megeredt az adakozások forrása és megint csak bőségesen ontotta az áldást. Csak a nagyobb, 100 koronát meghaladó adománytétteleket irattuk össze s ezek is meghaladják az 55,000 koronát. A három főünnepnapon a dohány-utcai templomban ily nagyobb tételekben 35,335 koronát, a rombach-utcai templomban 3570 koronát, a régi országházban tartott istentiszteleten 1180 koronát és a két fiuárvaházban 15,635 koronát ajánlottak föl. Ez utóbbiakban 3000 koronát meghaladó összeggel *többet*, mint a múlt évben. A budai hitközségben nagyobb tételekben 3850 K gyűlt össze, de a kisebb tételek összege is mintegy 2600 K. Ha a 100 koronánál kisebb tételeket a pesti hitközség templomaiból és nemcsak templomaiból, hanem egyéb imahelyeiről is számba vennők, a végösszeg természetesen még sokkal nagyobb, körülbelül 70—75,000 K volna, ami a mai nehéz idők közt igen nagy summa és az áldozatkészségnek igazán példája. A számbavett egyes templomokban a következő nagyobb adományokat ajánlották föl:

A dohány-utcai templomban a főünnepeken felajánlottak:

Adler Lajos	2200	K
boglári Simon Jakab	1000	"
Propper Samu	1500	"
Kaszab Aladár	1250	"
báró Kornfeld Pál	4000	"
szinóbányai Kramer Jakab	900	"
báró Kohner Vilmos	400	"
Pick Adolf	600	"
tiszasülyi Polnay Jenő	2000	"
Strasser Róbert	300	"
csetei báró Herzog M. L. (bold. édesanyja emlékére)	4500	"
ormódi Ormódy Vilmos	1000	"
Breitner Imre	200	"
galgóczi Heteés Mór	350	"
Breitner L. Zsigmond	1200	"
Blau Adolf	400	"
Beimel Sándor	500	"
Földiák Vilmos	100	"
Lajta Pál	150	"
Lederer Róbert	250	"
Frankl Zsigmond	200	"
budai Goldberger Leó	420	"
Kopstein Lipót Mór	200	"
Kertész Pál	125	"
Salamon Jakab	400	"
Bettelheim Miksa	100	"
báró Kohner Adolf	2000	"
Löwy Arnold	700	"
Winterberg Gyula	2250	"
Auspitz Pál	700	"
Nagel Marcel	600	"
jánosi Engel Gyula	400	"
Grünzweig Ödön	200	"
Reiner Mór	200	"
Blockner Izidor	400	"

Kern Róbert	850	K
Rosenberg Jenő	100	"
csepeli Weisz Manfréd	2800	"
Berger Izidor	300	"
Deutsch Gyula	1000	"
Gyömrői Manó	100	"
Getreuer Károly	150	"
Friedmann Emil	275	"
Gárdos Alfréd	300	"
Baumgarten Leó	1000	"
Schön Ignác	900	"
Bettelheim Mór	1600	"
Vida Jenő	620	"
Kohn Armin	250	"
Wertheimer Adolf	300	"
Brust Dávid	500	"
Sándor Pál	500	"
Schwarcz Ignác	500	"
Mezei Mór	200	"
okányi Schwarz Ignác	1400	"
Oesterreicher Béla	100	"

A Rombach-utcai templomban felajánlottak:

Lederer Sándor dr.	800	K
Bien Armin	120	"
Herzog Lipót	190	"
Fried Armin	190	"
Michlstädter Armin	120	"
Hersch Samu	400	"
Fleischmann Illés dr.	150	"
Leveleki Armin	300	"
Lindenbaum Mór	340	"
kemenesmihályfai Deutsch Antal	450	"
Leblang József	150	"
Linksz Armin dr.	120	"
Adler Henrik	120	"
Somogyi Viktor	120	"

A régi Országházban tartott istentiszteleten felajánlottak:

Bauer dr.	300	K
Braun Vilmos	100	"
Halász Ferenc	140	"
Ungerleider	200	"
Benkő	230	"

Az árvaházakban felajánlottak:

A) a Fásor-imaházban:

Pick Richárd	600	K
Grossmann Ernő	300	"
Deutsch Zsigmond	225	"
lörinci Hoffmann Jakab	200	"
Beermann Adolf	150	"
Schwarcz Adolf	200	"
Boschán Károly	300	"
Weisz Lipót	200	"
Schweitzer Henrik	100	"
Berceller Gyula	100	"
Klein Antal	150	"
Gerber Benjamin	100	"
Guttmann Alfréd	100	"
Perl Adolf	150	"
Barta József	450	"
Goldschmied Bernát	600	"
Grünwald Mór	300	"
Grünwald Vilmos	200	"
Heidelberg Károly	100	"
Fischer Bernát	150	"
Wellisch Arnold	300	"
Reich Manó	200	"
Spitz Simon	200	"
Spitz Henrik	300	"
Koch László	100	"
Somogyi Albert	100	"
Koch Richárd	100	"
Schuller Rezső dr.	100	"
Messinger Adolf	300	"
Faragó Adolf	150	"
Ródosi testvérek	100	"
Klein Simon	300	"
Missák Henrik	400	"
Kohn Samu	300	"
Herzberg Károly	300	"

B) a *Munkácsy-utcai árvaházi imaházban:*

Farkas Bertalan	100	K
vasvári Frankl Henrik	250	"
vágújhelyi Hoffmann Vilmos	100	"
Ungár Dezső	100	"
Kollai Mátyás	100	"
Győri Dezső	100	"
Pál Henrik	100	"
Stadler Benedek	200	"
Deutsch Béla	200	"
Blau Arnold	200	"
Löwy Samu	150	"
Urban S. L.	100	"
Wahl Béla	200	"
alsóterényi Auer Róbert	200	"
Munk Péter	200	"
Deutsch Arthur	200	"
Heidelberg Vilmos	200	"
Temesváry Rezső dr.	150	"
Mándy István dr.	100	"
Schwarz Ferenc	800	"
vasvári Frankl Gottlieb	350	"
vágújhelyi Hoffmann Hugó	100	"
Schwarz Lajos	700	"
Fábián Lajos	200	"
ifj. Pollák Ignác	100	"
Klein Emánuel	100	"

A két intézet imaházában együtt 15.635 K. Tavalý 12.424 kor. volt a végösszeg.

A budai izr. hitközség főtemplomában felajánlottak:

Szabolcsi Izidor dr.	250	K
Deutsch Simon	430	"
Engelsmann Antal	125	"
Erdélyi Gyu'a	100	"
Ernye Mór dr.	105	"
Fleischl Sándor	250	"
Gattein Jakab	200	"
Grünwald Samu	125	"
Kalmár Izso	100	"
Keller Ignác	180	"
Kiss J. Jenő	180	"
Kondor Márton	200	"
Mandl Salamon	100	"
Nagel Jakab	110	"
Riemer Gyula	250	"
Schlésinger Náthán	150	"
Schlésinger Sándor	230	"
Simon Miksa	100	"
Sternfeld Ignác	200	"
Steiner Gábor (Debrecen)	100	"
Stux Gyula és Hugó	100	"
Vikár Géza	100	"
Wertheimer Albert	165	"
100 koronánál kisebb adományok	2600	"

— **Hatezer népkönyhajegy.** Az Augusztai főhercegnő vezetése alatt álló „Aranyat vasért” mozgalom jótékonyági alapja a zsidó menekültekről is megemlékszik, kik hónapok óta előzölötték a fővárost. A fenséges aszszony intenciói szerint hetenkint ezer *nőegyleti-népkönyha*, illetve *orthodox-népasztal-jegy* vesz az *Augusztai-alap* vezetősége a zsidó menekültek részére. Ezt a heti ezer jegyet a főhercegnő kívánságára a pesti nagy hitközség és a pesti orthodox hitközség egy-egy papjának adják, hogy belátásuk szerint szétosztják. Az Augusztai-alap Adler Illés dr. pesti rabbit és Reich Koppel kir. tanácsos orth. főrabbit kérte föl a nehéz föladatra. Adler Illés dr.-nak hetenként ötszáz népkönyha-jegyet küld az Augusztai-alap, melyeket a zsidó nőegylettől olcsó áron, harminc fillérért vásároltak, s ezeket a rabbi menekültek közt szétosztja. Az elmúlt ünnepeken ezer-ezer népkönyha-jegyet küldtek Adler dr.-nak. Koppel Reich orthodox főrabbi ugyanigy az orthodox népasztal-egyesület hozzá küldött jegyét osztja szét a zsidó menekültek közt. A főhercegnő élénken érdeklődik a segélyakció e momentumai iránt is, melyekről állandóan referáltat magának. Adler Illés dr. és Reich

Koppel főrabbi eddig *hatezer népkönyhajegy*et osztottak szét szegény zsidó menekültek közt. A hitközség jótékonyági osztálya eddig 60.000 ilyen jegyet osztott ki.

— **Wilhelm Herz meghalt.** Berlini tudósítónk jelenti október 6-án: Nagy gyásza van az egész német, s különösen a berlieni zsidóságnak. Szeptember 29-én elhunyt Wilhelm Herz, valóságos belső titkos tanácsos, Berlin város diszpolgára 92 éves korában. Wilhelm Herz a német kereskedelmi élet elsőrangú vezetőfaktora volt; ötven éven át elnöke a berlieni kereskedelmi kamarának, Ehrlich orvostanárón kívül az egyedüli zsidó *excellenz Németországban*. Páratlan pozíciót foglalt el a német társadalomban; az emberek úgy tekintettek rá, mint a nagystilű modern kereskedő típusára. Halála mély gyászba ejtette az egész kereskedelmi és ipari életet. A Deutsche Bank, melynek felügyelő-bizottsági tagja volt, páratlan melegségű gyászjelentést adott ki róla; a berlieni kereskedelmi kamara pedig azt írja róla jelentésében: „Kamaránknak örök dicsősége marad, hogy egykor Wilhelm Herz volt az elnöke.” Táviratban kondoleáltak: A német császár, a kancellár, Bülow lovag, Delbrück alkancellár, az összes miniszterek. A kancellár többek közt így ír: „Közéletünk csodás erejű egyént vesz vele, kinek működését *kizárólag a haza üdvé* irányította.” Az elhunyt senior-főnöke volt az S. Herz nagy cégnek. Október 1-én temették óriási részvétellel a schönhausen-allee-i zsidó temető halottasházából. Weisse rabbi temette.

— **Kántortantolyam.** Az országos izr. tanítóképző kántortanfolyamába való fölvételeire október 15-től fogva lehet jelentkezni Bánóczy József dr. igazgatónál.

— **A VII. ker. ált. jótékonyági egyesület,** amely a háboru kitörése óta nagyszerű segítő munkát folytat, Ehrlich G. Gusztáv elnöklete alatt tartott ülésén képét adta végzett munkája dimenzióinak. Míg a bevonultak családtagjai állami segélyezést nem kaptak, naponta 3000 embernek adtak ebédet és 3000 családnak élelmiszert. Aug. 11-től szeptember végéig 123.034 drb. népkönyhatalványt és 118.627 nyers élelmiszer-adagot adtak ki.

— **Adományok.** A *buziás-fürdői* hitközség a jomkipur-napi templomi adományok közül azokat, melyeket a hadbavonultak hozzátartozóinak segélyezésére szántak, összesen 35 koronát hozzánk küldötte. Hozzájárultak: Baruch Ármán 2, Lázár Emanuel 2, Ney Lipót 5, Róth Ármán 1, Schneider Ignác 2, Schimmerling Dávid 1, Stenk Gusztáv 1, Weisz Nándor 6, Wiener Adolf 1, Wiener M. 1, Schimmerling Mór 5, Steiner Adolf 1, Holczer Ede 1, Neumann I. 1, Schneider Izidor 5 K-val.

— **Burger Simon dr. (Etyek)** a Vörös kereszt egyesület számára 2 K-t és a galíciai menekültek segítésére szintén 2 K-t juttatott kiadóhivatalunkba. — Özv. Schlesinger B. Bernátné újévi üdvözlések megváltása címén a hadbavonultak családtagjai segélyezésére 2 K-t küldött. Valamennyi adományt a beküldők kívánsága szerint használjuk föl.

— **Haiázások.** Lenkei Henrik tanárt, a kitűnő magyar poétát, az IMIT fölolvadó osztályának nagy-érdemű titkárát súlyos csapás érte. Neje, szül. Hofmann Ilona, aki maga is művészlélek, elismert festő és költő lelkiüetü férjének igazi muzsája volt, a héten elhunyt. Művészi képességeit Lotz mester vezetése alatt tökéletesítette, a kiállításokon bemutatott képei mindig figyelmet keltettek és kapósak voltak. Vasárnap temették megillető nagy részvétellel.

Dr. Dunkelblau Izidorné, szül. Glasz Hermin, a bécsi józsefvárosi kerület egyik vezetőemberének hitvese, ki élete javarészét emberbaráti munkákban töltötte, jomkipur napján, rövid betegség után elhunyt. A megboldogult nővére volt id. Glasz Izor dr. kir. tanácsosnak, a pesti hitközség köztisztviselőjének álló templomelöljárójának, kinek gyászában őszinte részvétellel osztozik sok tisztelője.

Egy zsidó szocialistáról.

Írta: Fabó Bertalan dr.

Egyik nagy német világlapban zsidó szülők köszönték meg mindazt a részvétet, amivel fiuk hősi halála alkalmából írántuk az egész nagy német nemzet — fejedelemektől kezdve — írántuk volt. „Samuel Frank und Fanni Frank aus Nonnenweiler.“ A fiuk, dr. Ludwig Frank volt, a hősi halált halt szocialista képviselő, aki negyvenéves korában önként a harcba indult, amint tele sejtellemmel maga írta, idézve a régi német népdalt: „wenn auch die Mutter weint, dass ich das habe gefangen an, ich hab's geihan.“ Most már igazán sir az anyja!

Lassallenak eme nagyra hivatott utódjáról neves képviselőtársa és társa a hadbavonulásban is, von *Schultze-Gevaernita* ír egy nagyobb tanulmányt, zsidó voltáról többek között ezt: (érdemes eredetiben idézni):

„Sein Ursprung kam seinem Werke zu statten. Frank war von Geburt westdeutscher „Landjude“. Sein Heimatdorf: Nonnenweiler liegt malerisch an den Altwässern des Oberrheins. Er entstammte einer jener uralten Judengemeinden, die im rheinischen Deutschland vom Mittelalter her da und dort verstreut, mit ihren christlichen Nachbarn im besten Frieden lebend, alttestamentarisches Wesen und alttestamentarischen Glauben noch heute pflegen. Nur wer diese seine Heimat kannte, verstand unsern Frank ganz — jene Heimat, an der er mit innigster Liebe hing, die Eltern, die den „Doktor“ bewunderten, zu denen er aus der grossen Welt immer wieder mit Freude zurückkehrte. Dieser seiner Heimat entstammte *sein Rückgrat* und ein gutes Stück seiner Volkstümlichkeit: seine Schollennähe. In seinem Wesen war nichts von grosstädtischer Skepsis, nichts von Überfeinerung, Dekadenz und Aesthetenthum. Starkknochig, wie seine Statur, war auch seine geistige Persönlichkeit, die für das typische Berlin W — Ziellosigkeit und Zerfahrenheit — nur mitleidiges Achselzucken übrig hatte. Sein Socialismus hatte einen idealistischen, letzthin einen fast religiösen Unterton.“

Nem veszik észre a gondolkodva olvasók — és ma mindenkinek kell gondolkodnia, — hogy „de te fabula narratur“, hogy nekünk is szól az írás. Abban a mohóságban, amellyel nemzsidó és zsidó szocialistáink vagy modernjeink a régi elveket, eszméket és világnézeteket siettek, — mint már igazán rég meghaladott álláspontokat és szellemi viseletet — lomtárba dobni: nagyon sok volt a felületesség, az elhamarkodottság, a való élet megfigyelésének hiánya. Bizonyos, hogy a zsidó szellem mindig az igazságosság előharcosa, társadalomnevelő, javító, az emberiség egységét, messze jövőjét az örök békében hívő és hirdető: tehát Mózesről és a prófétáktól Jézusig mindig szocialista volt, a szónak és fogalomnak legnemesebb, legmagasztosabb értelmében. De ha volt valaha nép, amely magáért, hitéért, hazájáért minden időkben harcolt és szenvedett: az bizony a zsidó nép volt. És ez magyar hazájukkal, vagy a német zsidóknál német hazájukkal szemben ma sincs másképen. Hogy mohó, megkötöztetett szociologusok — nagyrészüknélünk hitehagyott, vagy teljesen vallástalan — már azt hitték, hogy itt az örök

béke ideje és hogy bizonyos nemzetiségek a „monarchikus Svájc“-ban keresik és találják meg boldogságukat: az csak azt mutatja, hogy jó és tanult ábrándozók, de koronként igen rossz megfigyelők voltak. Amint az a szellemes francia mondta: a halálbüntetés eltörlését kezdjék először maguk a gyilkos urak: úgy a háborúval hagyjanak abba a reánk törők, a mienket, magyar hazánkat elrabolni és szétdarabolni kívánók! A próféta jóslatát majd meghozza a nagy idők teljessége és azoknak irányzója, az Ur — de most még az ekevasból is kardot kell kovácsolni és szocialistának is harcba menni. Különösen a mi ellenségektől körülvett magyar hazánkban még sokáig nem lesz elavult példa a holt ellenségeivel hadi táncot járó Kinizsi Pálé! Ha harcolunk, igazunkért harcolunk, apáink örökéért, magunk fennmaradásáért „pro aris et focis“. Ma is van pusztító török, csak éppen szerb meg orosz a neve!

Azt modják „inter arma silent musae.“ Se a magyar szabadságharcban, sem a mostani szabadságharcunkban — mert ez is az ám! — a példaszó nálunk be nem vált. A magyar költőknél ma is megszólal a nemzet érzése, féltése, reménye, hite — és a régi stílus, régi patinájú szép költemény mellett (a 80 éves Lévay Józsefé) ott sorakozik a bensőségesen szép „Kötőtűk“ (Kiss Józsefé), „Anyák ne sirjatok,“ (Lenkei Henriké), a Szép Ernő „Imá“-ja; szóval zsidó vagy nemzsidó, de mind érző, hívő és igaz magyar. Ellenben a modern időknek poéta laureatusa, aki magát mindig a magyarság prófétájának mondta, akit éppen zsidó hívei és rajongói helyeztek már-már Petőfi felé (ünneplésüknek több volt a füstje, mint a lángja): az most is büszkén, hivalkodóan csak a maga „splendid isolation“-os személyét és szerelmeit zengi, büszkén kiáltja, hogy azért nincs a többi poéták általános táborában, mert ő maga egy tábor! Isten látja a lelkem, hogy a nagy tehetséget minden formájában becsülöm, szeretem, még megtévedései ellenére is; de most büszkén gondolok zsidó költőinkre, kik másképp viselkednek és másképp énekelnek.

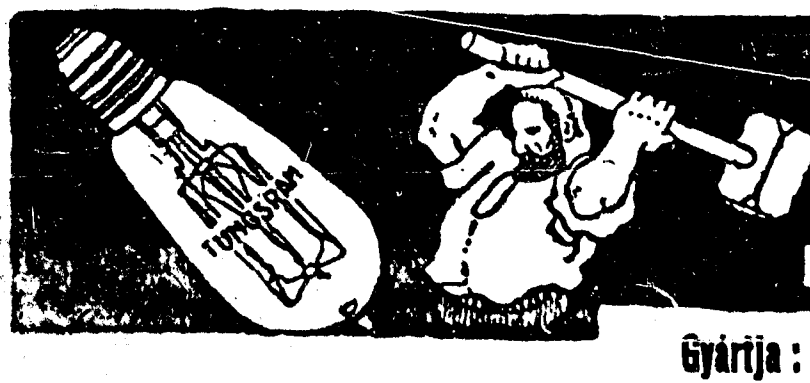
Segítség

fájóslábuak és ludtalpuak részére oly cipő viselése, mely a fájdalmat megszünteti és a lábat megerősíti. Ily cipőt mérték szerint készít, szakorvosoktól ajánlva

Székely és Társa

ortopéd cipő készítő

Budapest, IV., Múzeum-körút 9. sz.

NE FOGADJON EL MÁST MINT

TUNGSRAM

HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK UTÁNZATOKTÓL!

FELÍRÁSÚ VALÓDI
DRÓTLÁMPA

Gyártja: Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági r.-t. Újpest

Mint anya ölére...

(A hozzánk menekülőkhöz.)

Mint anya ölére az üzött gyerek,
Ugy menekültök a földünkre, hozzánk:
Itt nem fenyegetnek az északi hegyek,
És színes az ég, a táj és az orcánk.
A magyar föld, mi tápláló ugarunk
Az új jövevénynek is kitarja szivét,
És megosztjuk szegényes falatunk,
A pincénk borát és a kutunk vizét.

Ó, jertek, csak jertek menekülő rajok,
Szabadok az utak, nyitott a sok kapu,
A vonatok roskadnak alattatok,
Mert málhátok: a köny, a gond, meg a bú.
S arcotokon ül száz fájdalom pecsétje,
És rémület ég a szemetek alatt,
Ó, nézzetek az égre, a kék magyar égre,
Sütött-e valaha rátok így a nap?

S halljátok a pacsirtát, hogy dalol röptében,
Látjátok a csikót, hogy ficáncol a mezőn,
És ott a verőfényes messzeségben
A heverő gulyát sarjun, legelőn.
S folyóink tükrét, hogyha láthatnátok,
Ha belefutnak vágyó csillagok,
A mi irtásföldünket s a szűz délibábot,
Ha falukat fölkap s a mennyig ragyog.

Ó, jertek; csak jertek, nagy sziv a mi földünk,
Még inségében is kínálja magát,
S most ő a mi bánatunk, ő a mi könyünk,
Miatta dólnak kívül a csaták,
S míg fiai messze elvéreznek érte,
S fogamzanak róla új époszok, regék,
Ő anyai jósággal a gonoszért cserébe:
Megosztja veletek fogyó kenyerét...

Peterdi Andor.

A cár utazik...

— Kurt Aram könyvéből.* —

A jelenlegi Oroszország belpolitikai hatalmi tényezői közül, dacára az 1905. évi októberi manifesztumnak, még ma is, akárcsak száz év előtt, kettőnek van feltétlenül iránytadó jelentősége: a cárnak és a rendőrségnek. Kormány, semszto és дума ezek mellett nem jönnek komoly számításba. Mindenért, ami a jelenlegi Oroszországban történik, első sorban a cár és a rendőrség felelős. Szakasztott úgy, mint egy évszázad előtt. Egy egész évszázad minden forradalmi mozgalma nem változtathatott ezen állapoton lényegében semmit, éppenséggel semmit.

Önkéntelenül kínálkozik a kérdés: hogyan tájékozódik a cár óriási birodalmának belső ügyeiről, hangulatáról és kívánságairól? Semmiesetre sem úgy, miként egykor Harun

* Olvasóink kérelmére folytatjuk Kurt Aram egyre növekvő aktualitású könyvéből a szemelvények közlését. A most bemutatandó brilliáns fejezetek a cár magánéletével foglalkoznak.

A szerkesztőség.

kalifa, aki állítólag álöltözetben, a legteljesebb inkognitóban járta be székvárosát és birodalmát, hogy saját szemeivel lássa és figyelje meg annak életét és ügyét-baját, amiért népe Harun al Raschidnak (Raschid, az igazságos) nevezte el. Az orosz cár enszemeivel szinte egyáltalán nem lát mást, mint udvari embereket, rendőröket, katonákat, pópákat és néha napján a rendőrség által gondosan megrostált ujjongó tömeget, amely nem ritkán olyan kicsiny számú — amikor tudniillik a rendőrség nem bizik nagyobb katonaság népségében — hogy még magának a cárnak is feltűnik a dolog. Ezen a pár emberen kívül ugyyszólván senkit sem lát saját szemeivel hatalmas birodalmában.

Évről-évre átutazik legalább egyszer északtól délnek európai Oroszországon: Szentpétervártól Jaltáig Krimben. Körülbelül harmadfélezer kilométernyi út. A vasuti kocsiból is sok mindent lehetne látni ekkora turán. De mit láthat a cár, ha már ki is pislant vonatjának ablakából? Minden tíz lépésre egy katona hátát. Szentpétervártól Jaltáig az egész vonal meg van szállva katonasággal. A vasuti sinek mentén, mindkét oldalt, tíz-tíz lépésnyire egy-egy katona áll: arccal kifelé az országutnak, mert hisz' arról fenyeget az „ellenség”. A katonáknak szigorúan tilos a vonat felé fordulniok. Állandóan az ország, az országut felé kell irányítaniok tekintetüket, arra, amerről az esetleges veszedelem ólálkodik. Aki e parancs ellen vét, azt menten főbelövik.

Nos és mit lát a cár, mikor a vonat megpihen, megáll? Katonákat, rendőrséget, pópákat és esetleg bizonyos távolságra a már jellemzett, átrostált ujjongó tömeget. Az egész pályaudvar a legszigorubb rendőri ellenőrzés alatt áll és megakasztanak minden forgalmat.

Egyetlenegyszer utazott a cár hosszabb vonalon a Volga mentén. Még ma is ijedten hányják az orosz kereskedők a keresztet, ha erre visszaemlékeznek. Öt nappal előtte és öt nappal utána is úgy a Volga, az európai Oroszország eme főforgalmi ere, valamint köröskörül minden vasuti vonal minden forgalomtól, még a teherforgalomtól is, el volt zárva. Millióiba került az orosz kereskedőknek ez a cári utazás s egyáltalán nincs kizárva, hogy a cár azt sem tudja, hogy tulajdonképpen mit is jelent a Volga az ő birodalmára nézve, hisz a saját szemeivel mit sem láthatott a Volga rengeteg forgalmából.

E sorok írója személyesen átélt Moszkvában egy ilyen cári utazást. Sokkal jellemzőbb körülmények között történt, sem hogy el lehetne hallgatni. Egy orosz vaskereskedőnél, aki eladdig testestől-lelkestől lojális „alattvaló” volt, laktam. De a szerencsétlen véletlen úgy akarta, hogy úgy a városon kívül levő gyára, mint a városi üzlete azon a vonalon volt, melyen a cárnak a rendőrség információihoz képest át kellett volna haladnia. Három héttel a tervbe vett cári utazás előtt a rendőrség keresztül-kasul átkutatta úgy a gyárat, mint az üzletet, raktárakat, a háztetőtől le a pincezugig. És aztán rendőrileg lepecsételték a tetőkamrákat csak úgy, mint az összes padlászelyiségeket. Ezzel teljesen elzárták hetekre a használattól.

Egy héttel a cár látogatása előtt a kerületi előljáró megjelent a nagykereskedőnél és negyvennyolc órán belül megbízható kimutatást kért az üzemében foglalkoztatott összes személyekről. A listának minden egyes ember nevét, születési évét és helyét, vallását, alkalmaztatásának pontos dátumát kellett tartalmaznia, az illető politikai nézeteiről szóló megjegyzéssel egyetemben. Ezenkívül külön kimutatást kértek tőle mindazokról, akik a kereskedő véleménye szerint három nappal a cár érkezése előtt gyárában és üzletében előreláthatólag meg fognak fordulni.

A kereskedő homlokán kidagadtak az erek, de szerencsére uralkodni tudott magán.

Azt válaszolta, hogy tekintve, miszerint gyárában ezernél több embert foglalkoztat és a városban levő üzletét is rengetegen látogatják, a rendőrség segítsége nélkül nem képes a felhívásnak eleget tenni. Bocsásson hát a kerületi előljáró vagy egy tucat rendőrt a rendelkezésére, akiknek legjobb tudásával tollba mondja az óhajtagzókat.

Igy is történt. De ezen a nagykereskedőn kívül természetesen mások is, igen sokan jártak így.

A cár megérkezte előtti utolsó napokban a moszkvai rendőrség legnagyobb része tisztára csak írásmunkákkal foglalatzkodott és semmi egyébbe nem volt kapható. Egynémelyik rendőr összes bűneit levezekelte, úgy beleizzadt az írásba. Ami pedig az egészben legérdekesebb: az egész munka teljesen fölösleges volt, mert az utolsó pillanatban megváltozott a cár uti programja...

A rendőrség különben kétféle jegyeket osztott ki az ugynevezett „megbízható elemek” részére. Az egyik jegy arra jogosított, hogy elvegyülhessen a távolról ujjongó tömegben. A másik, amelyhez már csak a „legmegbízhatóbb” elemek juthattak, arra is feljogosította a szerencsés bizalmiférfit, hogy közvetlen közről nézhesse végig a bevonulást. Ezuttal a rendőrség bőkezűbben bánt ez utóbbi jegyekkel, mint egyébkor. Állítólag azért, mert a cárt röviddel azelőtt kellemetlenül érintette, hogy egyik látogatása alkalmával az „ujjongó tömeg” tulságosan nyomoruságosan és számra nézve is szegényesen festett az illető város nagyságához viszonyítva. Ezuttal tehát Moszkvában akarták kiköszörülni a csorbát és megbékíteni a duzzogó cárt.

Az én nagykereskedőm annyi jegyet kaphatott, amennyi neki tetszett. Így történt, hogy én is közelből nézhettem végig a cár bevonulását. És mit látott a cár? Pópákat, rendőrséget, méltóságokat s illő távolbói ujjongó tömeget, no meg rengeteg szent képet, amelyeket egész családjával végigcsókolt. Ennél többet aligha láthatott enszemeivel Oroszországból.

És mit tud meg másoktól Oroszországot illetőleg? Véletlenül abban a helyzetben vagyunk, hogy erről is szolgálhassunk felvilágosítással. Minden nyolc napban, vagy ha ez időközben semmi olyan nem történik, amit érdemesnek tartanának a cárral közölni, úgy minden második héten átnyújt a belügyminiszter a cárnak egy kézíratos hirlapot, ez az ugynevezett *Zarski Listok*, a cár saját külön ujságja. Ez ujságnak, amely egyetlen példányban jelenik meg, hiteit kizárólag a rendőrség szerkeszti össze. A belügyminiszter — hogy úgy mondjuk — mindössze is csak a levélhordó szerepét játsza ez ujság átszolgáltatásánál...

(Jövő héten sorra kerül „A cár ujságja” című fejezet.)

REGÉNY.

A csőd.

Irta: Ujvári Péter.

XIV.

Rosz napok virradtak Pélvadna erős bérceire. Kemény és kiméletlen emberek durva munka-szerelme mohón rájuk vetette magát, megturta a szűz föld gyönyörű szépségeit, vassal csókolta, acéllal sebezte. Legszenvedőbb zugait, legtitkosabb tisztásait megtaposták, legszebb ékességeit megtépték. A szikla-homlokról leszaggatták a koszort, könyakáról a sziklaszemű gyöngyláncot, érintetlen derekáról a százszerű cserje-övet. Meztelenre vetkeztették. És akik szerették, úgy szerették, hogy véresre kinozták. Öröktől

való szépsége nem kellett a kinzóinak, elragadó bájai helyett ujakat, másokat kerestek.

Az erdő nyögött és jajgatott, fuldokolva zihált, mint a lázbeteg, a szél is már csak nyöszörögni, a madár már csak sirni tudott benne. A vad irtózva menekült ki belőle és a nap felhőfátyolt kötött maga elé, úgy nézett le reá.

Teremteni akartak itt az emberek és pusztítottak. A szorgoskodásuk a természet ellen való vad lázadásnak tetszett, nem rendszeres építésnek. Pedig építeni és alkotni akartak. De ezt csak úgy tudja az ember, hogy megrontja a természetet. Itt is megrontotta.

Lőwengard Márkus tótjai és alföldi magyarjai nem sokat törődtek ennek a földnek lélekejtő varázsával. Soh'se volt az övék, hát nem sajnálták. Belevágták a csákányukat, anélkül, hogy jóra, vagy rosra gondoltak volna. Ha könnyen ment a munka, danolástak hozzá, ha megizzasztotta őket, káromkodtak. De meghatódástól bizony nem reszkettek sem akkor, mikor ezer éves tölgyeket döngettek, sem akkor, mikor büszke sziklákat repesztettek. Nekik mindez csak — napszám volt, kialkudott munka, amit bér fejében felvállaltak. És nem is az ő munkájuk, hanem a zsidóé, az inzselléréké, akik itt parancsoltak. Mit bánták ők, milyen munkára rendeli ki őket az inzsellér. Ha azt mondta, mérföldhosszban fel kell hasogatni a földet, hát felhasogatták, ha töltést hányattak velők, akkor sem ellenkeztek. Szikrázó zuhatagban zuhant le szédítő magasságból a vizesés. Az ember csak a látásától is megrészegedhetett. De az inzsellér azt mondta: a hegy alján, ahol legdübörgőbb az esése, rekeszteni kell, hát ők rekesztették. (Ide építik majd a villámcsiholó nagy turbinákat). Mások mást csináltak. Földet egyengettek, aztán lekötötték vassinekkal. Megint mások szakadásokat tömtek be, holott ők nem tudták megérteni, miről jó ez. Igaz, hogy más helyen meg alagutakat lyukasztottak a hegybe és ők ennek az értelmét se tudták. De hiszen, dolgozni így is lehet, majd csak kitudódik a végén, mi végből hajszolták az embert.

És a kemény dereku magyarok, meg a kemény marku tótok megfúrták, megásták, megépítették a napszámukat. Talán észre se vették, hogy változott meg a világ körülöttük. Ormótlan nagy házak dagadtak ki a sebesre vert földből, mint a beteg testből a kelés. A házakba szörnyeteg gépeket vittek, falánk vas-behemotokat, akiket nem győztek etetni százesztendősz tölgyekkel, fekete kővel, amit mély tárnából hoztak szomorú, fekete emberek.

Állt már a gőzfűrés, a fafeldolgozó gyár is. Új munkások jöttek, tanultabbak, rátartóbbak. Ezek a gyárban dolgoztak. Megint mások jöttek, akik új tárnákat ástak, új bányákat tártak. Két mérföld, vagy több is választotta el az ő munkahelyüket a gőzfűrésztől. Itt kohókat építettek, amelyek irtóztató tűzszemekkel bámultak bele a pusztuló erdőbe.

Ahová az ember nézett, magasra nyult kémények meredtek az ég felé és okádták a fekete, néha vörösen izzó füstfelhőt.

Ezeket a kevély kéményeket gyűlölték legjobban a pélvadnai rusznyákok. A gyárak nem mindenfelől látszóttak, de a kémények még a faluban is látszóttak, mint a jegenyék, mint a jegenyék közül a legmagasabbak. Nem is hívták őket másképen, csak úgy, hogy a Dárius kö-jegenyéi. Amikor estenden szikrázva, tüzesen gomolygott ki a füst a gyárkéményekből, a pélvadnaiak gyűlölködő tekintettel nézték a szokatlan felhőzést.

— Lám no — mondogatták — virágát hányja már a Dárius jegenyéje.

Eleinte feléje se mentek az erdőnek. Pedig invitálták őket. Lőwengard egyre-másra küldözgette embereit a

nyakukra. Jóképu, jóbeszédű ember volt a legtöbb; a papjuknál is szebben papoltak. Ám egyiken sem fogott a beszédjük. Hiába kínálták a nagy napszámot, nekik bizony nem kellett. Mintha új hittel kísértették volna meg őket, olyan haraggal utasították vissza a csábítgatást.

Végképpen akkor áradt meg a gyűlöletük, mikor azzal bizgatta őket Löwengard embere, hogy majd meglátják kendtek, új világ lesz itt nemsokára.

Hiszen éppen ettől az új világtól iszonyodtak.

Az csak csábította őket:

— Doktor is lesz, emberek, meg ispotály is.

— No, zsidócskám — gunyolódott Babuska Iván — a'mán rossz világ, ahol ispotály is kell. Eléltünk mink eddig anélkül is, ezután is el leszünk nélküle. Nem is jóba tőri a fejét a gazdád, ha ispotályt épít.

Az ágens másféle jókat kínált:

— De az iskolát csak nem rosszallod? Nohát iskolát is kaptok.

De erre már füttyköst fogott Babuska:

— Kilódulj innen, ebadta zsidaja, mert meggázollak.

Az ágens eliszkolt.

— Ihol-e — mesélte később Oszpek Alexnek Babuska Iván — mán iskolát is építtetne a zsidó. Mondtam, ugy-e, hogy még a hitünkben is kiforgatnak.

— Oskolát? — rémüldözött Oszpek.

— Azt hát.

— No, ez mán a világ vége.

Aztán fogta-kapta magát és szaladt a remetéhez. A remete azt mondta neki, hogy az iskola a haláluk lesz. Azt megépíteni meg ne engedjék.

Estére megvitte a remete üzenetét és másnapra félholtra verték a kisbírót, amikor a piacon kidobolta, hogy a gyár munkásokat keres.

— Hát már te is a zsidóval tartasz? viczorogtak rá a dühödt emberek.

— A főbíró parancsolta — védte magát a szerencsétlen.

Az emberek összenéztek. Hát a főbíró uszítja rájuk a zsidót! Hiszen tudták, hogy nem ok nélkül szövetkeztek azok össze.

Mogorván ültek az este a házaik előtt. Amonnan, ahol a kohók voltak, egy-egy láng-oszlop vetődött fel a gyér tölgyek között.

— Láttad e már az olvasztót? — kérdezte Oszpek Alex Babuskától.

— Nem én.

Oszpek bűdös gyufát gyújtott.

— Hát mint a pokol, olyan.

— Nagy?

— Nagy. Három ökör is megsülne benne. De egyszerre, hamarabb, mint ez a gyújtó, ni. Azt mondják, a lángja belekapott tegnap a fűtőbe és egy-kettőre megette.

— Talán betaszította valaki? Valamelyik haragosa talán.

— Nem a'. Csakugy magától zuhant bele.

Babuska gondolkodott.

— De bele is lehet taszítani abba valakit — mondta utána vontatottan.

— Hát lehetni lehet — felelt Oszpek némi elmélkedés után.

Többet nem beszéltek erről. Másnap se említették. Idegen ember volt a fűtő, mit törődjenek vele. Ha elemészteni akarták magukat, hát elég volt ehez a maguk baja is.

Mert ez bőven volt. Amióta az erdőben megkezdték a nagy építkezést, azóta még szegényebbek lettek a példvadnaiak. A vad másmerre huzódott és ezután ők már a

vadorzást se üzhették. Vagy ha már nagyon szorította őket az éhség, a hegy hátába kellett kerülniök. Néha megtették, de ilyenkor messze elkerülték a gyári telepet, amelyet még látni se szerettek.

Az idő változtatta-e meg őket, vagy úgy hozzászoktak-e az új viszonyokhoz, hogy a korábbi félelmük és iszonyodásuk lassan-lassan letompult, mi okozta, nem tudható, de bizonyos, hogy az utolsó napokban enyhülhetett az erdő ellen való iszonyodásuk. Először csak egy ember óvakodott feléje, aztán kettesével-hármasával közelítették meg. Babuska Iván törte meg elsőnek a varázslatot, de ezt senkise vette észre. Nem is igen firtatták, ki tette, miért tette. Babuskához nemsokára Oszpek is csatlakozott, aztán egy harmadik, aztán még többen.

Nem mentek még csak közelébe sem a gyárnak. Az irtástól is távol maradtak. Csak az erdő széléig merészkedtek. Itt aztán leültek, ki egy fatönkre, ki csak a csupasz földre. Körnek hajlott ott az erdő széle és ők félkörbe ültek. Felhúzták a térdeiket, némelyik egészen az álláig húzta fel, olyan is akadt, aki legörnyedve két térde közé szorította a fejét és úgy nézte a kohóknak odavilágító tűzét. Farkasok gunnyasztanak úgy a tűz előtt, amely rémiti őket.

Néztek és hallgattak. A gyár zakatolását hallgatták, vagy a tűznek messze hallatszó sistergését, vagy talán amarra a másik tűzre hallgattak, amely ő bennök zsongott.

Néha mégis megszólalt valaki. Fojtottan, darabosan, mintha vakkantott volna:

— A nyirest is kivágták.

— Az ám.

— A boszorkány-követ meg leemelték.

— Le azt.

— Hogy a gyehenna égesse meg őket.

— Meg is égeti őket.

Babuska dühösen a beszélőhöz fordult.

— Hány gyújtó kell egy pipához, te?

— Kinek mennyi.

— Neked mennyi kell.

— Sokszor tíz is.

— Hát akkor mit lefetyelsz. Aki még a pipát is tizzel gyújtja, az ne akarjon poklot gyújtani. Más legény kell ahhoz.

Oszpek Alex rábólogatott:

— Más ám.

Ezután még kevesebbet beszéltek és többet néztek. Sötétedni kezdett és mintha a sötétből jobban vált volna ki az erdő. Most látták csak igazán szörnyű változását. És valami gyötrelmes fájdalom hasított a szívükbe, mikor borus tekintetük a letarolt szépségeken merengett. Mintha az erdőt, ezt a szép, szűz erdőt megbecstelenítették volna, úgy érezték.

Babuska felállt és megrázta magát. Fázott, hiszen öreg ember volt.

— Menjünk, emberek — hitta őket hazafelé.

Mentek, most is szótlanul.

— Batyuska — szólott Oszpek Alexnek, mikor a faluba értek — holnap beállok.

— Be-e?

— Be.

— A gyárba?

— Nem. A kohóba.

Oszpek intett, hogy érti.

— Én is — szólott rövidesen és elköszönt.

Másnap munkába álltak.

(Folytatjuk.)

Naptár.

Vasárnap (1914. október 11-ike.) 5675. Tisri hó 21-ike. Hósanoh Raboh. Este beköszönt *Semini-aceresz* ünnepe. Hétfő 22-ike, *Semini-aceresz*. Muszaf után *Mazkir*. Este *Szimchasz-tóra*. Kedd 23-ika, *Szimchasz-tóra* (örömnép). Szerda 24-ike. Csütörtök 25-ike. Péntek 26-ika. Szombat 27-ike. Hetiszidra: „Berésisz” (Mózes I-ső könyvének 6-ik fejezete 9-ik verséig). Haftóra: „Kó omár Hoél...” (Jezsaias könyvének 12-ik fejezete 5-ik versétől a 63-ik fejezet 10-ik verséig.)

Pályázatok.

(Utánnnyomás nem díjaztatik!)

A pesti izr. hitközség előljáróságától (VII., Sip-utca 12.)

Pályázati hirdetmény.

A „lovag *Wechselmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia*” nevét viselő tanítói nyugdíjsegély alapítványának 1920. évi február hó 16-ig terjedő, 6 év alatt felszabaduló jutalékaira pályázatot hirdetünk.

1. A pályázatban részt vehetnek felekezeti különbség nélkül;

a) még működésben levő tanítók és tanítónők, illetőleg tanítói oklevéllel bíró és rendszeresített tanítói alkalmazásban levő népiskolai hitoktatók, kik Magyarországon állami vagy községi, közös vagy felekezeti népiskolában, mint tanítónők vagy tanítók, illetőleg hitoktatók legalább huszonöt éves működést kitöltöttek.

b) kik a fentemlített intézetekben legalább 24 éven át kitöltött működés után nyugdíjba léptek.

2. A benyújtandó folyamodványok a következő mellékletekkel szerelendők fel:

a) a folyamodó születési bizonyítványa; b) tanítóképesítési oklevele; c) a tanítói, illetve tanítónői működés helyeit és éveit feltüntető bizonyítványok; d) az iskolai felsőbb hatóságtól a folyamodó érdemességét igazoló bizonyítvány; e) folyamodó lakhelyének közigazgatási hatóságától erkölcsi bizonyítvány, melyben az alapító rendelkezésének megfelelően kifejezetten ki van emelve, hogy folyamodó sem szociáldemokrata, sem antiszemita izgatást sem szóval, sem írásban semmikép elő nem mozdított; f) folyamodó vagyoni helyzetét és javadalmazását, (utóbbit részletezve), készpénz, szálláspénz vagy természetbeni lakás értéke, korpótlék, termények értéke, fekvőségek jövedelme, kántori és orgonista teendők ellátásáért, stóla jövedelem, állami kiegészítés, egyéb jövedelmet feltüntető közigazgatási, illetve egyházi hatóság által kiállított bizonyítványok, végül g) családi körülményeit igazoló okmányok. Ha folyamodó már nyugdíjazva van, a nyugdíjaztatásról és a nyugdíj magasságáról tanuskodó okiratok.

3. Az ekként felszerelt kérvények alulírt előljáróshoz intézve (Budapest, VII., Sip-utca 12) 1914. évi november 15-ig küldendők be.

Hasonlóképen szerelendők fel azoknak kérvénye is, kik mér előző években folyamodtak és a segélyezendők névsorába felvételtek, de jutalékban tényleg nem részesültek, ha ezen új pályázatban részt venni óhajtanak.

Budapest, 1914. október hó 1.

A pesti izr. hitközség
előljárósága.

A pesti izr. hitközség előljáróságától (VII., Sip-utca 12.)

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a kezelésében levő „*Reich Ármán és neje Blau Fanny alapítvány*” egy izr. vallásu, szegénysorsu hajadon menyasszonynak kiházási segélyül kiadandó 470 korona 25 fillér összegű kamataira pályázatot hirdet.

A pályázat eldöntésénél előnyben részesül az, aki az alapítók valamelyikének vérrokona, ami közhitű okiratokkal igazolandó, rokon pályázó hiányában pedig az árva vagy félárva.

A születési-, szegénységi (esetleg rokonsági vagy árvasági) bizonyítványai, valamint az eljegyzés megtörténtét igazoló irattal kellően felszerelt pályázati kérvények folyó évi december hó 15-ik napjáig az alulírt előljáróshoz küldendők.

Pályázni kívánók figyelmeztetnek, hogy a kiházási segély elnyerőjének a zsinagógai időszámítás szerinti Sebat hó 18-án (1915. évi február hó 2-ik napján) kell esküvőjét megtartania.

Budapest, 1914. évi október havában.

A pesti izr. hitközség
előljárósága.

A gyomai izr. hitközségtől.

Pályázat.

A gyomai izraelita hitközség pályázatot hirdet egy helyettes tanítói állásra 1914. évi november hó 1-től 1915. évi november hó 1-éig.

A tanítói fizetés 10 hónapra, havi 80 korona, az igen csekély jegyzői teendőkért pedig természetbeni lakás.

Pályázók felkéretnek, hogy kérvényeiket legkésőbb október hó 18-ikáig alulírott iskolaszéki elnökhöz beküldeni sziveskedjenek.

Gyoma, 1914. október hó 4.

Messinger Mór,
isksz. elnök.

* Izletes, tiszta, kóser házikoszt, esetleg teljes ellátás, disztigvált helyen kapható. Lift, telefon. V., Ügynök-utca 10, III. em. 1.

Előfizetési felhívás!

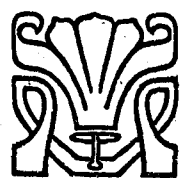
Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1914 évi október hó 15-én lejár, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, különben a lapot, sajnálattunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek.

A kiadóhivatal.

Breiner Pensio Lovrana

Osztrák Riviera.

Korszerű palota, fölséges fekvéssel. 50, minden kényelemmel berendezett szoba. Valamennyi a tengerre néző balkonnal. Villanyvilágítás, forrás-viz. Kitűnő izr. konyha. Lábbadozó betegeknek □ □ kiválóan alkalmas. □ □ □ □ □ □

Diäturák diabetikus és egyéb betegségek esetén, orvosi kezelés mellett. □ □ □ □ □ □

Verő-féle leánynevelő intézet

Budapest,

VI., Gyár-utca 1. sz.

- I. **Internátus** egész és fél
benlakással.
- II. **Nyilvános jogu** négy osztályu
elemi iskola.
- III. **Nyilvános jogu** négy osztályu
polgári iskola francia, angol
és latin nyelvoktatással.
- IV. Két éves általános művelséget nyújtó
továbbképző tanfolyam.
- V. **Levelezőnői** :: (kereskedelmi)
tanfolyam.
- VI. A legmagasabb kiképzést nyújtó
zenei tanfolyam.
- VII. Délutáni felügyelet, festés, svéd torna,
tánc. Telefon 88-13.

Alapított 1878-ban. ☐ ☐ Telefon-szám: 13-76.

KELETI J.

orvos-sebészeti műszer- és kötszergyáros

Főraktár: **BUDAPEST** Gyár: IV., Koronaherceg-u. 17. IV., Koronaherceg-u. 14.
A cég különlegességei: Orvos-sebészeti műszerek, csász. és kir. szab. sérvkötők, háskötők, gummi görcsérharisnyak, mindenféle gummiárúk, testegyesítő gépek, műlábak, műkezek, járó- és nyújtógépek, műfüzők.

Metszők szíves figyelmébe!

A rituális vágatáshoz szükséges, miniszteri rendelettel előírt
tüdőfúvók

Erős bőrből: 27 cm. 35 cm. széles
20 — 30. korona
Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

כשר Pinkász Jakab étterme כשר

a NEW-YORK SZÁLLODA új épületében

Wien, II., Kleine Sperrgasse 5.

T. c. vendégeimnek a legnagyobb kényelmet nyújtja. Ételek és italok elsőrendűeknek elismerve. Elegáns és kényelmes helységek. Lakodalmi és más bankettek a legelőnyösebben rendeztetnek.

כשר
Szalámi- és
füstölthúsárú-gyár

a főrabbi felügyelete alatt.
Mindennemű füstölthús-
különlegességek előru-
sítása nagyban és kicsinyben

DIAMANT J.
BUDAPEST.

Kemény Gusztáv-utca 1. sz.

Telefon 75-07.

Fogak

Dr. HEGEDŰS JAKAB fővárosi fog-
specialista

BUDAPEST, VII., Erzsébet-körút 44. szám, I. emelet.
Rögl, hasznavehetetlen fogsort átalakítok, használhatóvá teszem

szajpadias nélkül, ragasza azon-
nal használhatók, 4 koronaért.
Gyökéreltávolítás főlegesen. 10
évi jótállással 24 óra alatt készít-
tetnek, foghúzás teljesen érzés-
telenítve. Részletfizetésre is. Ren-
delés egész nap. Mérsékelt árak.

Kornhäuser Arnold

ékszerész :: Juwelier

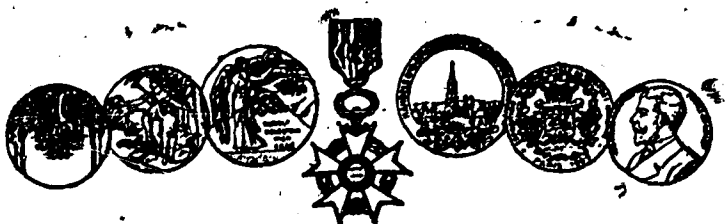
Budapest, VII. ker., Wesselényi-utca 8. SZ.

Új munkák és javítások műhelye.

Zárobiztosíték fülön-
függők részére.

Telefon: 97-99. Telefon: 97-99.

Telefon
21990.
interurban

Telefon
21990.
interurban

Londonban 1906-ban díszoklevelet, Bécsben 1908-ban a kamara érmét,
Parisban 1909-ben a legmagasabb kitüntetést kaptam.

Ezenkívül számtalan elismerő nyilatkozat áll rendelkezésemre.

GOLDSTEIN RUDOLF

jó hírnévnek örvendő

templomi ornátusok különlegességi áruháza,

polgári és egyenruh-szabászati terme

Wien, II., Taborstrasse 54.

Számtalan bel- és külföldi hitközségnek és tábori rabbinusoknak szállítója.

Különlegességek: Lüssterköpenyek és fehér talárok vászonból, kasmírból és selyemből.

Papi ornátusok kölcsönbe adtnak.

Mérsékelt árak!

Goldstein S. A., főkantor. Illusztrált árjegyzéket bérmentve küldök.

Neumayer Fülöp

Budapest, V., Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű belföldi és valódi perzsa-szőnyegek, függönyök, ágy, asztalterítők, takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Telefon II-21.

Telefon II-21.

Szálloda Pensio Grosz

Abbazia, délitengerpart.

ELSŐRENDŰ כשר KONYHA.

Pensio 9 koronától feljebb.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Újjonnan berendezve. — Izléeses jó ételek. — Kitűnő italok. — Lakodalmak és ünnepségek alkalmával külön bejárattal díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.

KOHN ARNOLD

SIRKÓRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly-körut 15. szám.

Síremlékek minden ár és kivitelben, át-helyezések exhumálásokról.

JAVÍTÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

Telefon: 18-76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA

XXXI-ik magyar királyi jótékonycélú államsorsjáték.

Ezen pénz-sorsjáték remélhető tiszta jövedelme közhasznú és jótékony célokra fog fordítatni. Ezen sorsjátéknak összesen 14885 nyereménye van, melyeknek összes értéke 475000 koronára rug készpénzben.

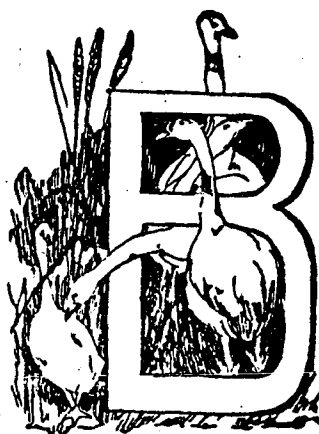
Főnyeremény 200.000 korona készpénzben.

Továbbá: 1 főnyer. 30.000 K, 1 főnyer. 20.000 K, 1 főnyer. 10.000 K, 1 főnyer. 5.000 K, 5 nyer. á 1000 K 5.000 K. 5 á 500 K 2500 K, 10 á 250 K 2.500 K, 20 á 200 K 4.000 K, 40 á 150 K 6.000 K, 100 á 100 K 10.000 K, 200 á 50 K 10.000 K, 2500 á 20 K 50.000 K, 12000 á 10 K 120.000 K. 14885 nyer. összesen 475.000 korona. — A nyeremények készpénzben fizettetnek ki.

Huzás visszavonhatatlanul Egy sorsjegy ára 4 korona. 1914. december hó 9-én.

Sorsjegyek az összeg előzetes beküldése mellett a magyar kir. lottójövedéki igazgatóságtól Budapesten (Vámpalota) portamentesen küldetnek, ezenkívül kaphatók valamennyi posta-, adó-, vám- és sóhivatalnál, az összes vasuti állomásokon s a legtöbb dohány-tözsdében és váltó-üzletben. Játéktervet ingyen és bérmentve küld.

A magy. kir. Lottójövedéki igazgatóság.

כשר NYERS LUDZSIRT,

bőrt és hájat, legolcsóbban, megbízhatóan
rendeljen 1890 óta fennálló

Stein Bernát baromfi-kereskedő
cégnél Budapest, IX,
Raday-utca 9. szám.

Telefon: József 4-74.

Iskolák

megnyitása alkalmával:

Fiu-kosztüm	3-14 éveseknek	K 18.— 36.—
Fiu-öltöny (mellényes)	9-15 „	K 28.— 40.—
Fiu-öltöny (hosszu nadrággal)		K 32.— 48.—
Fiu-felöltök		K 24.— 50.—
Fiu-telikabátok		K 32.— 60.—
Leányka malrózruhák	3-15 éveseknek	K 28.— 50.—
Leányka felöltök	3-15 éveseknek	K 30.— 50.—
Leányka telikabát	3-15 éveseknek	K 36.— 70.—

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító

Budapest, IV., Múzeum-körut 1/E.